

τοῦ Ρενάν—μέ ὅλη του τῆ συντομία, εἶναι μολα-
ταῦτα μιά, πού σ' ἀδράχνει, ζωγραφιά τῶν θρησκευ-
τικῶν ἰδεῶν τοῦ Ἐρίστου Ρενάν τῶν ἰδεῶν, ὅπως
ἀργότερα τίς ζετούλε στα βιβλία του. Καί μέσα
σ' αὐτό δείχνεται ἀπό τῶ νιάτα του πῶς εἶτανε
γιομάτι του ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῆ συγκαταβίση, ἀπὸ τὴν
ὀμορφιά, καὶ ἀπάνου ἀπ' ὅλα ἀπὸ τὴν ἀλήθεια.» Τὸ
μυθιστόρημα ζετυλίγεται μέ γράμματα. Ὅπως οἱ
πιδ ἀκουσμένοι καλλιτέχνες καὶ ποιητές τοῦ περα-
μένου αἰῶνα, καὶ ὁ Ρενάν χρωστᾷ τῆ βλάστηση
τῆς μυθιστορίας του σ' ἕνα ταξίδι του, πού ἔκαμε
στὴν Ἰταλία. Ἡ Ρώμη τὸν ἔκαμε νὰ αἰστανθῆ καὶ
νὰ κοιτάξῃ γύρω του μ' ἕνα καινούριο φῶς. Ὁ Πα-
τρίκιος ἀλληλογραφεῖ μέ τὴν Καικιλία ὕστερα,
μ' ἕνα φίλο του. Ἡ Καικιλία εἶναι μιά ἀπλοϊκὴ
κόρη θεοφοβούμενη. Ὁ Πατρίκιος εἶναι ὁ ἴδιος ὁ
συγγραφέας. Τὰ νάματα τῆς σοφίας πού βουτή-
χτηκε τοῦ ξεπλύνανε τὸ μῦρο τῆς πίστης. Τόσο
περίπλοκος καὶ πολυσύνθετος, ὅσο ἀπλή ἡ ἀγαπη-
μένη του. Ἀγάλια ἀγάλια ὁ φιλόσοφος ξεχνᾷ τὸ
μυθιστοριογράφο. Στὰ γράμματα πρὸς τὸ φίλο του ὁ
Πατρίκιος ζεδιπλώνει καὶ φανερώνει ὅλη τὴ σύγ-
κρούση τῶν παθῶν του—νὰ πούμε—τῶν παθῶν του
τῶν διανοητικῶν ἤρωας τραγωδίας ψυχικῆς, πού
ὅσο καὶ ἂν δὲν τὴν πλέκουν ἑξωτερικὲς περιπέτειες
καὶ βιωτικὰ γεγονότα, δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο πιὸ λίγο
θλιβερή. Σπαραχτικότερη μάλιστα γιὰ ὅτους γνω-
ρίζουνε τὴν ἀξία τῆς αἰσωτερικῆς ζωῆς. «Τάλαφρὸ
ὕφαδι τῆς μυθιστορίας ἀφανίζεται σχεδὸν ὀλόκληρο
—μὰς λείει πάλαι ὁ προλαγάνης— καὶ ἡ φιλοσοφικὴ
σκέψη ἀνυψώνεται σὲ κορφὴ πού καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ρενάν
δὲν τίς ξεπέρασαν ἀπὸ τότε.»

Ἡ φιλοσοφικὴ σκέψη. Ἡ ἀμφιβολία. Ὁ διαταγ-
μός. Τὸ αἰῶνιο εῴτημα. Διαβάζοντας τὴν «Πα-
τρίκιος» στοχαστικὰ πῶς ἀξιόλογα θὰ μπορούσανε
νὰ τυπωθῶνε στὸ ξόφυλλο τοῦ βιβλίου, γιὰ ρητό,
τὰ λόγια τοῦτα, παρμένα ἀπὸ τὸ δεύτερο τόμο τῶν
«Cahiers de jeunesse» τοῦ Ρενάν, γραμμένων
στὰ 1846. «Ἡ ἀμφιβολία εἶναι τόσο ἕμορφη, πού
παρακαλῶ τὸ Θεὸ νὰ μὴ μὲ λυτρώσῃ ποτὲ ἀπὸ τὰ
δίχτυα τῆς. Γιατὶ θὰ εἴμουνα τότε λιγότερο ἕμορ-
φος, ἂν καὶ πιὸ πολὺ εὐτυχισμένος!» Καὶ ἀλήθεια.
Οἱ γαληνοὶ καὶ πλατωνόλαοι ἤρωες τῶν «Φιλοσο-
φικῶν συνομιλιῶν», τὰ ὑψηλόντητα πρόσωπα μέσα
στὰ «Φιλοσοφικὰ δράματα» του δὲ σφραγίζονται
ἐτσι μέ τὴν ἀνήσυχη καὶ τὴν ὀδυνηρὴ χάρη πού
περχυμένη στέκεται στίς λιγοστὲς σελίδες τῆς δρα-
ματικῆς τούτης καὶ μόλις σχεδιασμένης ἰδεολογίας.
Ἡ δίψα καὶ ἡ ἀγωνία τῆς ἀλήθειας τὴν περιπλέ-
κουν καὶ τὴν πιέζουνε τὴν ψυχὴ του καὶ τὴν τρα-
βᾶνε σὲ μονοπάτια λαβύρινθων ἀδιαπέραστων. Κ'
ἐρχονται στιγμὲς πού δὲ θέλει τίποτε νὰ παραβλέψῃ,
τίποτε ἀπαρηθῆ, τίποτε νὰ ρίξῃ καταφρονετικά,
τίποτε καὶ ἀπ' ὅσα στοιχεῖα ἀποτελοῦνε τὸν πολυ-
πρόσωπο τοῦτο Κόσμο, ἀπὸ φόβο μήπως παραβλέψῃ
καὶ ρίξῃ καὶ ἀπαρηθῆ μ' ἑκεῖνα κάποιο κομμάτι
τῆς πανίερης Ἀλήθειας. Εἶναι ἡ Εὐριδικὴ του.
Καὶ ἀπὸ τὸν Ἄδη εἶναι ἱκανός νὰ τὴν ξαναπάρῃ μέ
τὴν ἁρμονία του. Καὶ ὅταν θαρρῆ πῶς τὴν κρατεῖ,
νοιῶθει ἕνα φάντασμα πού ξεγλυστᾷ καὶ χάνεται.
Ἐχει ὅλη τὴ συνείδηση τοῦ δυνατοῦ πού στέρεα
πατεῖ καὶ πιστεύει καὶ δογματίζει καὶ λείει: τοῦτο
εἶναι! καὶ ἀναλύει καὶ ψάχνει καὶ ξεψαχνίζει τὴν
ἀδυναμία του ἀλήθεια καὶ γοητευτικά. Καὶ ἡ
ἀδυναμία του εἶναι ἡ δυνάμη του. Καὶ τὴν ἀμφι-
βολία δὲν ξέρω πῶς τὴν πλάθει σὰν ἕνα μεγάλο
πρεπο κόσμο πανθεϊστικό. Καὶ κάποτε, ὅταν ζω-
γραφίξῃ τὴ μοναξιά του, καὶ τὴν ἀδυναμία του
νάγαπήσῃ καθώς ἄλλοι, καὶ τὸ φόβο πού ἔμπνείει
στίς γυναῖκες ἡ ὑπεροχὴ του, μοῦ θυμίζει τὸ Μωῦσῆ
τοῦ Ἀλφρέδου Βινύ, ἐπὶ δυνατό καὶ τὸν ἔρωσ.

Ἄξιζει νὰ σημειωθῆ πῶς τρεῖς ἀπὸ τοὺς πιὸ
μεγάλους τεχνίτες τοῦ κριτικοῦ λόγου στὴ Γαλλία,
ὁ Sainte-Beuve, ὁ Taine καὶ ὁ Renan, δοκι-
μάσανε κ' οἱ τρεῖς τοὺς νὰ γράφουνε μυθιστορήματα.
Γιατὶ κ' οἱ τρεῖς τοὺς νοιώσανε τὴ μεγάλη ση-
μασία τοῦ λογοτεχνικοῦ εἶδους τούτου, πού, καθὼς
καὶ ἡ νέα εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ, σχεδὸν τίποτε δὲν πῆρε
ἀπὸ τὴν κλασσικὴ τὴν ἀρχαιότητα. Ὁ πρῶτος
ἐγραφε τὴ μονακριβὴ του «Ἡδυπάθεια», ὁ δεύτερος
δοκίμασε νὰ γράψῃ κάτι, μὰ τὰ παράτησε τὰ φι-
λόδοξα σχεδιά του, καὶ ὁ τρίτος μὰς ἔφησε τὸν
«Patrice».

Μέ ὅλη τὴ βαθύτατη σφραγίδα τῆς μεγαλο-
φυίας του, τὴ χάρη τοῦ Ρενάν θὰ μπορούσε κανεὶς
νὰ τὴν πῆ χάρη θηλυκὴ. Μιάς ἰδεωδίκης γυναίκας
ἔχει ἡ ποίηση του ὅλη τὴ λεπτότατη καὶ τὴ μαν-
τεύτρα καὶ τὴν ἀνήσυχη ὑπερευαισθησία. Μιάς
ιδεωδίκης γυναίκας ἔχει ἡ γλώσσα του ὅλη τὴν
ἀξήγητη ἀπλότητα καὶ τὴν ἀξήγητη—μὲ ὅλα τὰ
κοινὰ καὶ τὰ συνηθισμένα ὀνόματα, μὲ τίποτε φαν-
ταχτεροὶ στολίδι—νιότη. Κάπου εἶπε ὁ Ρενάν πῶς
ἂν ξαναγεννιόταν θὰ ἤθελε νὰ ξαναγεννηθῆ γυ-
ναίκα. Γιὰ τοῦτο καὶ τὴν καλύτερη μελέτη τοῦ ἔρ-
γου του πού φάνηκε στὴ Γαλλία τὴ χρωττάμε σὲ
μιά γυναίκα: στὴν ποιήτρια Μαίρη Ρόμπινσον.

Ὁ σοφὸς ἱστοριογράφος Γεβριήλ Monod νὰ
πῶς χαρακτηρίζει, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, τὸ Ρενάν:
«Ἡ ὑπεροχὴ του εἶναι τὸ ξεχωριστὸ χάρισμα νὰ
καταλαβαίῃ τὴν ἱστορία καὶ τὴ φύση μέσα στὴν
ἀτελείωτη ποικιλία τους. Τόνο συγκρίνανε μέ τὸ
Βολταίρο, γιατί ὁ Βολταίρος εἶτανε, σὰν καὶ αὐτός,
ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ καιροῦ του· ἀλλὰ ὁ Βολταίρος
δὲν εἶχε οὔτε τὴν ἐπιστήμη, οὔτε τὴν πρωτοτυπία
τοῦ στοχασμοῦ καὶ τοῦ ἔρους τοῦ Ρενάν. Τόνο
συγκρίνανε μέ τὸ Γκαίτε. Ἀλλὰ ὁ Γκαίτε εἶναι πρὸ
πάντων δημιουργὸς καλλιτέχνης καὶ ὁ δικνοητικὸς
οὐρανός του, ὅσο ἀχανὴς καὶ ἂν ἀπλώνονταν, δὲν μπο-
ροῦσε ν' ἐξῆ, στὸν καιρὸ πού ἔζησε, τὸ πλάτος τοῦ
οὐρανοῦ τοῦ Ρενάν. Κανένας νοῦς δὲ στάθηκε καθο-
λικώτερος καὶ κατανοητικώτερος ἀπὸ τοῦ Ρενάν τὸ
νοῦ.»

ΤΑ ΠΡΑΤΗΡΙΑ

Μεταφέρθησαν εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου
43 ἐντὸς τοῦ Χρυσοῦ Οἴκου (Maison
Dorée) τοῦ μεγάλου Κατοπτροποιεῖου
τοῦ κ. Α. Π. Εὐαγγέλου, ἐναντι Στοιχοῦ
Ἀρσακείου.

Ο ΠΙ ΒΛΕΤΕ

- Ὁ κ. Δελμούζος κατηγορήθηκε ἀπὸ τὸ Βολιῶτικο
«Κήρυκα» πῶς διδάσκει στὰ κορίτσια τοῦ σχολεῖοῦ του καὶ
τὸν Ψυχαστιχὴ σ υ γ ρ ᾶ φ ἔ α .. Ἀκρίτς!—καὶ μὴ χαιρέ-
τετα!
- Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας ἐγινέ καὶ συγγραφέας, καὶ μάλιστα
καὶ Ψυχαστιχὴς!
- Ὅστερ' ἀπὸ τὸ δῆγμα τοῦ κ. Γ. Ἀβάζου, πού τε-
λιώνει στὸ ἄλλο φύλλο, θὰ δημοσιεύουμε στὴν ἐπιφυλ-
λίδα μὰς τὸ «Ἡταυρος», τὸ μονόπραχτο δράμα τοῦ Πύργου
Γκόλφου πού παραστάθηκε πέρα ἀπὸ τὸ θέατρο τοῦ κ. Οἰκο-
νόμου στὴν Αἴγυπτο.
- Ὁ κ. Πέτρος Βασιλικὸς μὰς ἔστειλε ἕνα μεγάλο

δῆγμα τὴν «Κούλια τοῦ ἀεροπόμου» πού θὰ τὴν ἀργι-
νήσουμε μέ τὸν καινούριο χρόνο.
— Ὁ φίλος Βλαχογιάννης θὰ μὰς δώσει καὶ ἄλλα ἀπὸ
τὰ ἀνέκδοτα περὶ τραγωδία του καὶ θὰ τὰ δημοσιεύουμε
ἀπὸ ἕνα σὲ κάθε φύλλο.

ΛΑΧΕΙΟΝ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100,000 ΔΡΧ.

ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΚΑΗΡΩΣΙΣ

31 Δεκεμβρίου 1908

Τὸ μόνον πατριωτικὸν
Τὸ μόνον εὐκρανὲς
Τὸ μόνον Ἑλληνικὸν

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Ἀμαρῶνιδα. Πολὺ καλὸ καὶ θὰ δημοσιεύσῃ ὕστερ'
ἀπὸ δύο τρία φύλλα. Μὰ πρέπει, ἐμεῖς τουλάχιστο, νὰν τὸ
ἔρωμε τὸ ἀληθινὸ σου εἶνεμα.—κ. Βουδ. Boston. Λά-
βαινε τὴ συντομὴ τοῦ 908 καὶ σ' εὐχαριστοῦμε.—κ.
Κοντ. στὴ Γενέβη. Σοῦ στείλαμε τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βλα-
στοῦ. Ὁ κ. Χ. φαίνεται τὸ μετάνιωσε καὶ δὲ μὰς ἔστειλε
ἀκόμα.—κ. Πουλ. στὴν Κέρκυρα. Λάβαινε καὶ τὸ τρίτο
κεφάλαιο. Θὰ δημοσιεύσῃ ὕστερ' ἀπὸ ἕνα δὺο φύλλα καὶ
τὰ δύο.

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο(δρόμος Ζήνωνος2) πουλοῦνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τ'
ἕνα καὶ 1,25 φρ. γρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, τὰκόλουθα βιβλία
τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τὸνεῖρο τοῦ Γιαννιέρη» — τοῦ ΠΑΛΛΗ
«Ἠλιος καὶ Φεγγάρι»—τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζή-
τημα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτικὴ μὲ ἀναγέννηση» — τοῦ ΕΦΤΑ-
ΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμισσίνης», «Μαζώχτρα καὶ Βρου-
νέλακας» καὶ «Νησιώτικα: Ἱστορία»—τοῦ Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΑΝ
«Οἱ σκίε μου»—τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ «τὸ Ἀνεχτήμητρο»
(δράμα)—τοῦ ΝΑΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Θρησκεία καὶ Πατρίδα»
—τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινούρια» —τοῦ
Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ ματιά»—τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ
«Ζωντανὸ καὶ πεθαμένον» καὶ «Ὁ Ἀσωτος» (δράματα)—
τοῦ ΔΟΥΓΟΥ «Δάφνης καὶ Χλόη» (μεταφρ. Βουτιερῆ)—
τοῦ ΕΥΡΥΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μεταφρ. Περγαλιτῆ)—τοῦ
ΣΟΦΟΚΛΗ «Ὁ Αἴας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σιδερῆ).

- Ἡ ΙΜΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλέξ. Πάλλη δρι
2 καὶ φρ. γρ. 2 1/2 γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ.
- Ὁ ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξάν-
τρας Παπαδόσκου, χρυσοδεμένος, δρ. 1 1/2 καὶ φρ. γρ. 2
γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ.
- Τοῦ ΙΔΑ «Μαρτύρων καὶ ἠρώων αἶμα.» δρ. 2.
- Τοῦ Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Πλουτολογία (Δρ. 1) — Κριτικὴ
ζοῦ ἄδουλο λογισμοῦ τοῦ Κάντ (δρ. 1) — Τὸ δασμολογικ.
- Ζήτημα στὴν Ἀγγλία (λεπτὰ 50)
- Τοῦ Σ. ΣΚΙΠΗ «Ἡ μεγάλη αἰσρα» δρ. 2.
- Τοῦ ΔΕΑΝΤΡΟΥ Κ. ΠΑΛΑΜΑ τὰ «Πρῶτα τραγοῦ
δια» δρ. 1.
- Τοῦ ΕΡΜΟΝΑ «τῆς Ζωῆς» δρ. 1.
- Τοῦ ΕΔ. ΓΙΑΝΙΔΗ «Γλώσσα καὶ Ζωὴ» δρ. 2.
- Τῆς κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ «Ἀπὸ τὸν κοσμο
τοῦ σαλονιῦ» δρ. 1.
- Τοῦ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ «Τὸ Μπαμπάκι» δρ. 1.
- Τοῦ ΨΥΧΑΡΗ ὅλα τὰ ἔργα ἀπὸ δρ. 4 ὁ τόμος.
- Τοῦ Γ. ΣΚΑΛΗΡΟΥ «Τὸ κοινωνικὸ μὰς ζήτημα» δ.0.50.
- ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ τοῦ Βλάμη λεπ. 0,50.

Γ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΡΟΫΛΙΑ

ΤΟΜΟΣ Α'

Πουλοῦνται δρ. 5 στὰ Γραφεῖα τοῦ «Νουμά».
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. γρ. 6. Ὅποιος θέλει γράφει
καὶ στὸ ἴδιο τὸ συγγραφεῖα δρόμος Φαυκλίδου, 34,
Ἀθήνα.